

THEATRVM
INSTRVMENTORVM ET MA-
chinarum Iacobi Bessoni
Delphinatis, Mathemati-
ci ingeniosissimi.

Cum FRANC. BEROALDI
*Figurarum declaratione de-
monstratiua.*

LVGDVNI,
Apud Barth. Vincentium.
Cum Priuilegio Regis.
M. D. LXXVIII.

FRANCISCVS BEROALDV S
LECTORI

Mantissimē lector cum omnibus scienciis humanis proponatur scopus vtilitas & delectatio, æquum putavi si his machinis quarum figuræ voluptatem nō paruam afferunt, aliquam earum perspicuam declarationem adderem, vt ij qui non tantum libris, ad museorum ornamētum, sed etiam ad e molumentum accipiendum delectantur, his frui possint. Quamobrem si meo hoc labore iuuaris non solum hæc quæ ad machinarum sepctant di lucidiora reddam, sed etiam quæ ad theoricā mathematicum pertinent breui exponam, non vulgariter, sed deo fauente, hoc modo vt non solum ij qui non omnino videntur incapaces harum artium possint breui aliquid percipere, sed etiam vt docti delectentur. Verum ne te diutius detineam, hæc obseruabis si velis assequi sententiam meæ declarationis, Nēpe, me constituisse in margine exteriori Orientem, in opposita & interiori Occidentem, in capite Septentrionem, in aduersa parte Meridiem, item sæpe vti certa quadam mēsurā literarum loco. Quæ si minus eleganter tractauero excusabis nam si in his tractandis absit eloquentia tamen non requiritur vt sit adsit non contemnitur. Sed vt illa melius intelligas vide proximam paginam ex qua dictorum rationem intelliges, & ex his fructum cum delectatione percipies.

MACHINARVM HVIVSTHEA- tri demonstratiua declaratio.

PROPOSITIO PRIMA.

*Instrumenta aliquot geometrica, ac mechanica, ratione inuenta pro dimentionibus & fundamentis, quibus ma-
iori ex parte inniuntur sequentes in hoc libro inuentiones.*

Declaratio Prima figure.

IC primum occurrunt sex considerata instrumenta, quorum duo
quæ spectant orientem sunt circinus & regula, ex quibus tota mathe-
maticum praxis pendet, duo proxima sunt cochleæ partes vna ma-
quam interiorem dicemus, altera quæ hic vergit ad meridiem scemina
quam dicemus partem exteriorem, & reliqua duo occidentalia qui-
bus fit cochlea: quæ sunt præcipua totius huius libri instrumenta &
quæ ad reliquas figuras magnum vsum præstant.

PROP. II.

*Instrumentum nouum & singulare aptum, metiendis omnibus partibus cu-
iusvis corporis propositi ad percipiendam earum symmetriam in illius corporis structura.*

Declaratio 2. figure.

Duabus conficitur regulis ligneis aut æneis aut cuiuslibet materiæ hoc instrumentum, quarum
vna quæ superior dicitur, ab angulo orientis & meridiei vergit ad angulum occidentis & septen-
trionis: altera perpendiculariter à septentrione ad meridiem tendit, harum vtrique in quindecim par-
tes æquales diuiditur, & rursus singulæ in quinque, ita vt in totum sint partes septuaginta quinque.

In regula superiori apparet clauus caput, cuius vt et totius instrumenti partes interiores depictæ
sunt ad occidentem particulariter: quarum prior & meridionalior Alhidada est: altera pars sue
figura caput clauus est, in cuius limbi circulo protractæ sunt partes scilicet altimetra vel mensurarum,
Tertia est Tessella, quæ imponitur scissuræ interioris & cõtinuæ regulæ superioris, in ea est for-
amen in quo liberè mouetur clauus pars, quæ ex altera eminet tessella huic similis, quæ in scissura
continua alterius regulæ imponitur, reliqua pars clauus cum quinta figura, est cochlea qua firma-
tur instrumentum. Est etiam in vtrique regula altera rimula breuior & strictior, qua clauus du-
citur & reducitur, vt tessellæ in continuis fissuris moueantur. Hoc autem valde circino Eucli-
diano à nostro auctore inuento simile est, potestque ad multos accommodari vsus vt aliis (Deo
fauente) sum demonstraturus.

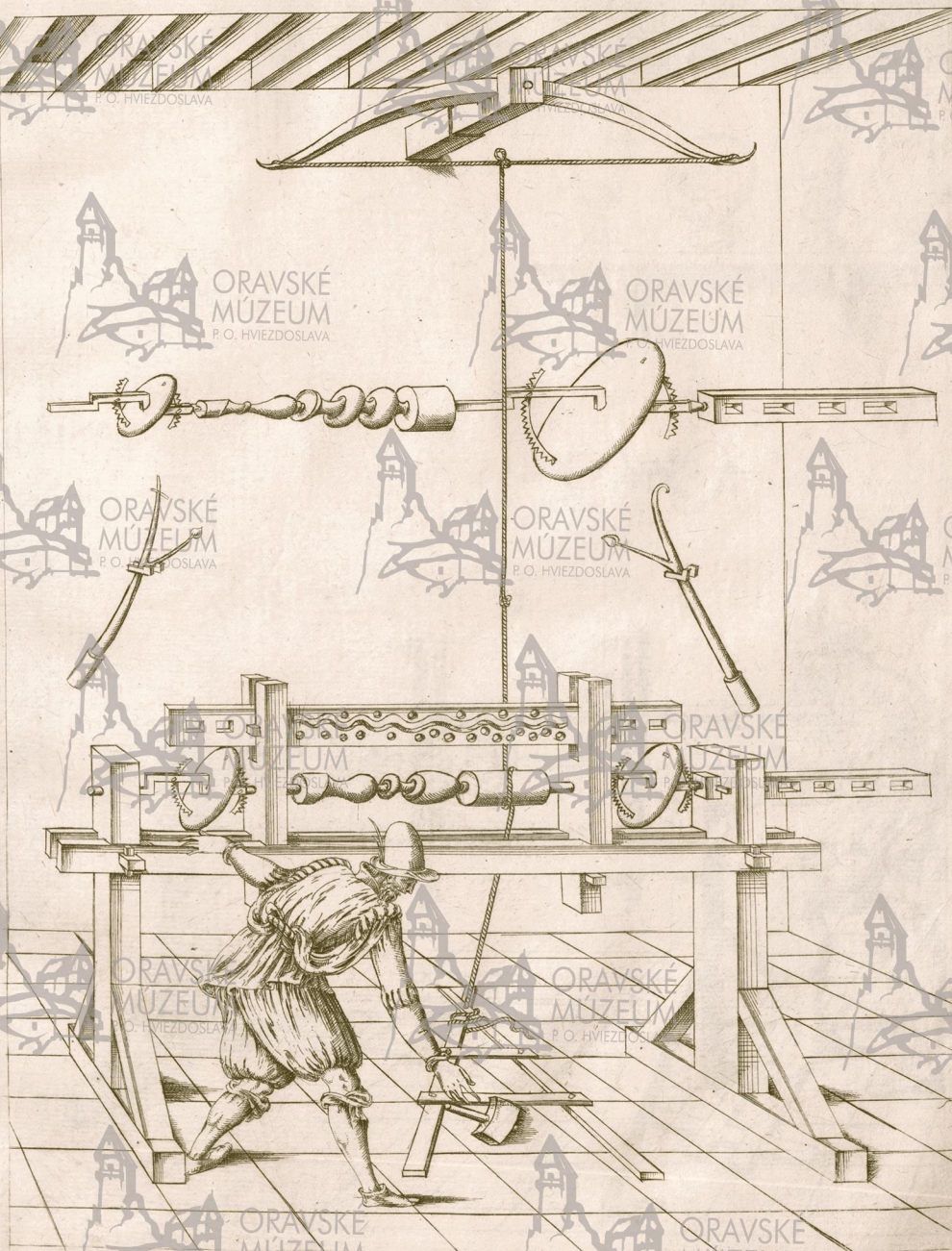
PROP. III.

*Circinus nouus & vniuersalis, describendis ex ordine pyramidum & figurarum rectilinearum, quibusuis figuris
planis curvilineis, quæ respondeant ordini ipsarum figurarum rectilinearum.*

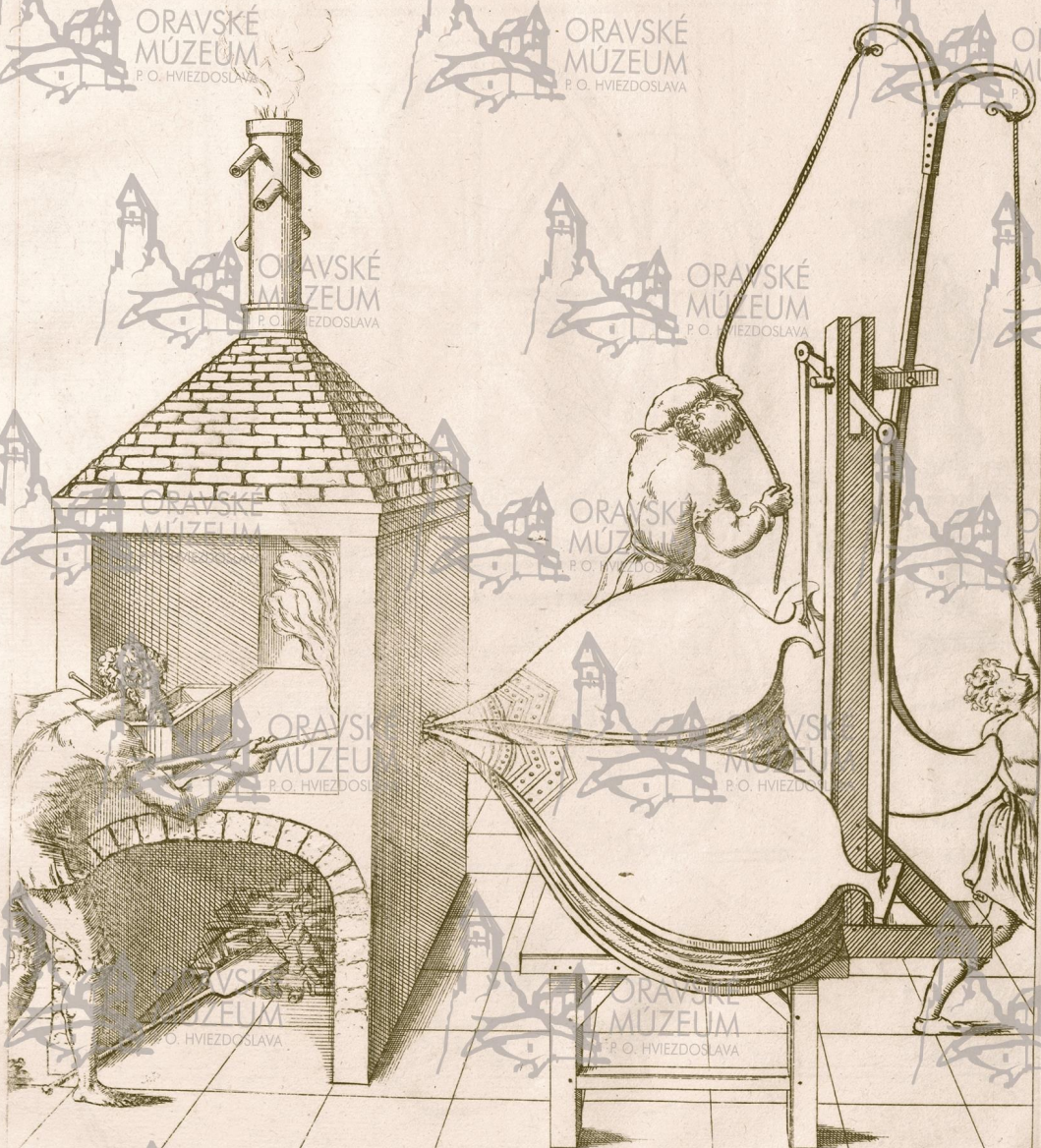
Declaratio 3. figure.

Hæ sunt circini huius excellentis partes. In oriente est crux primum à septentrione ad
meridiem tendens, cuius pars meridionalis est trium cuspidum quibus incidet pyramis,
cuius basis ad septentrionem est triangulum æquilaterum rectilineum, Hæc autem fixa est
aut voluitur circa crux fixum, si moueatur quadrilateræ & aliæ multilateræ figuræ ab hoc circino
vno ductu describi non poterunt, nam erit pyramidis lateri figuræ propositæ subtenden-
dum, si vero fixa fureit necessaria erunt multæ pyramides pro constitutione linearum figuræ.

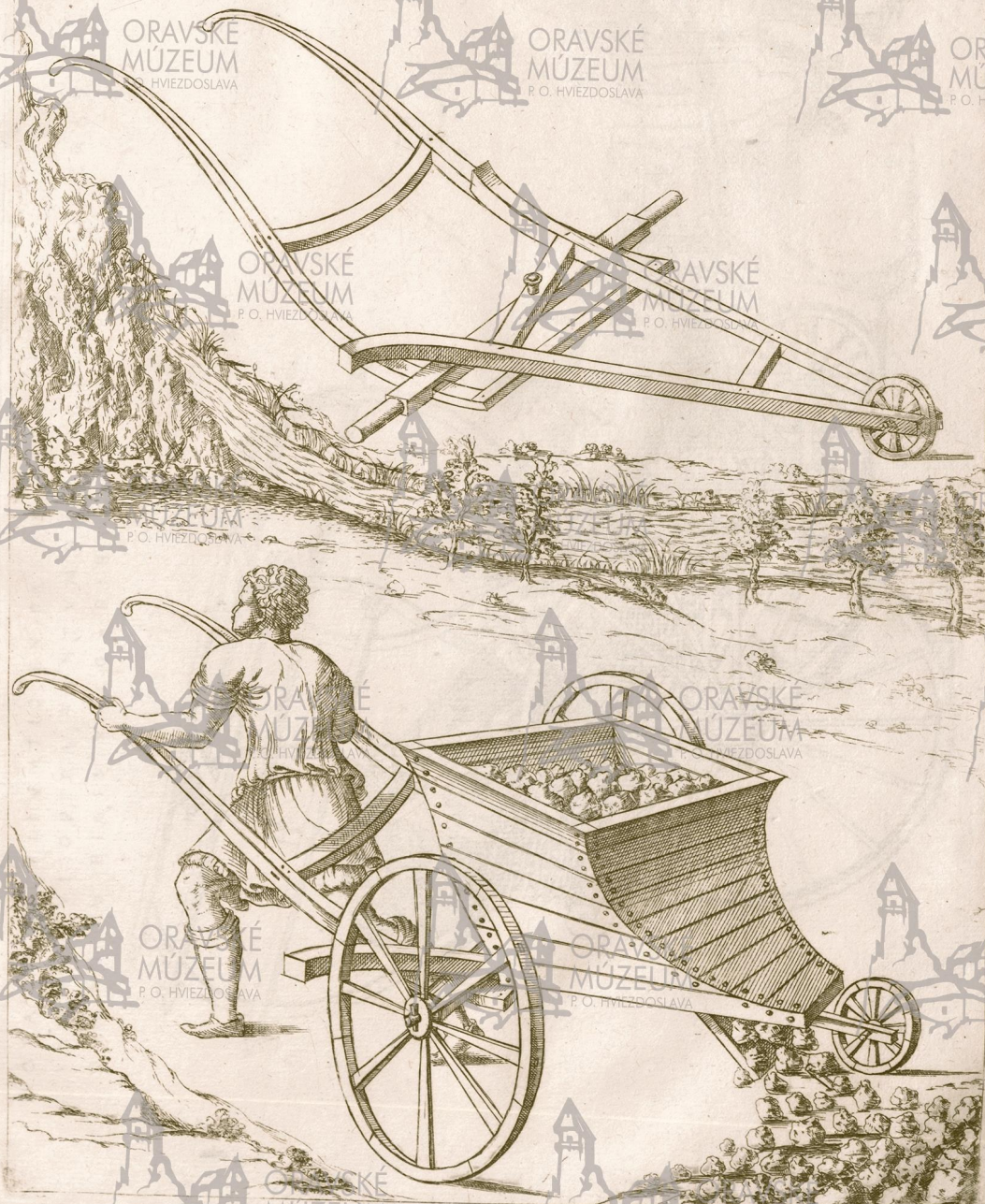
7. TORNVS NOVM, ET GEOMETRICVS, AD REDVCENDVM
IN FORMAM OVALEM QVEMLIBET CYLINDRVVM, ET
CONVM, CVM SVIS ORNAMENTIS, EX OMNI MATERIA
TORNATILI-

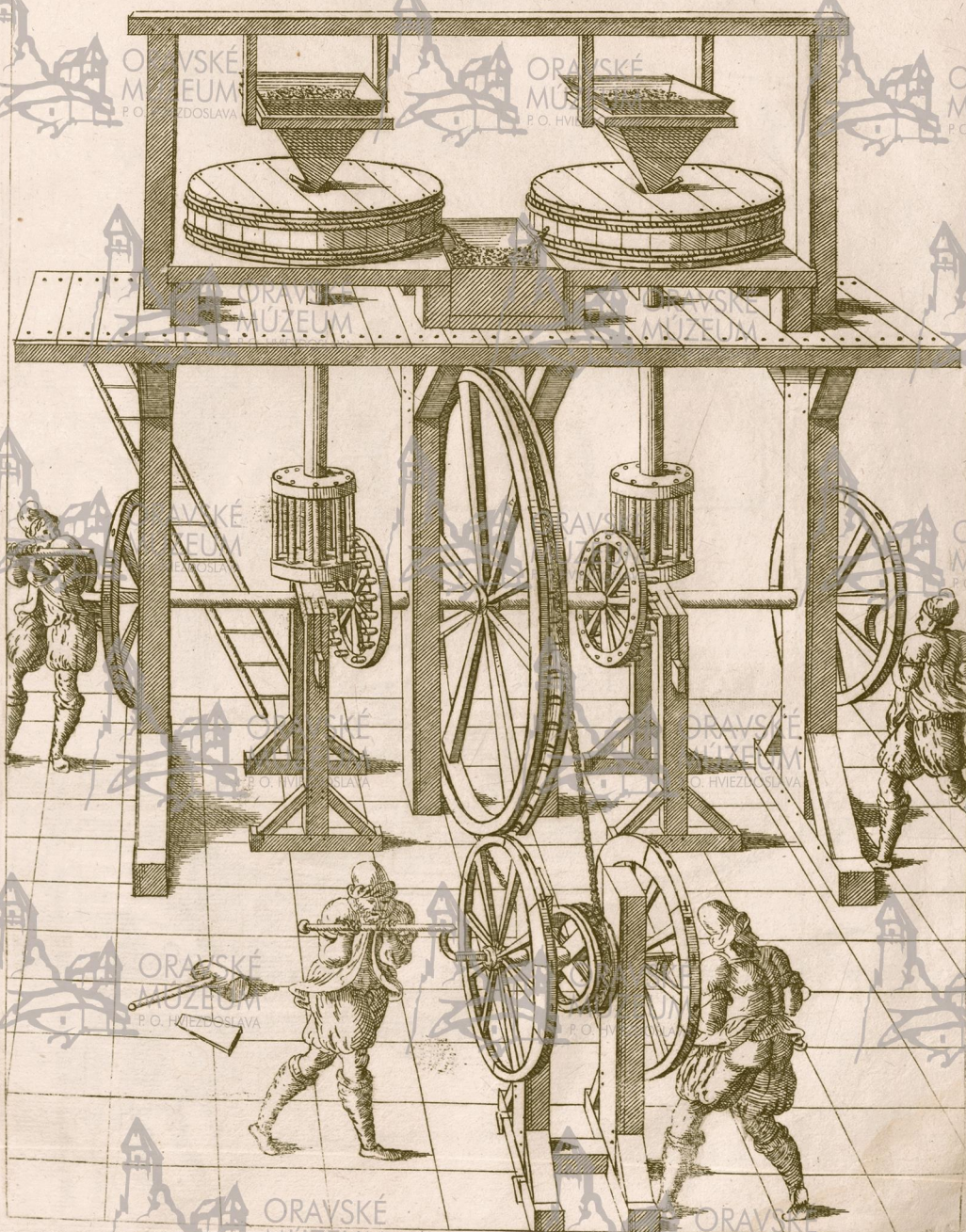
SPECIES EQVIPONDII NOVI, QVOD AGITATVM MANV
 VNIVS, ET ALTERIVS, INSTAR CAMPANAE PVLSATÆ,
 TANTVM VIRTVM HABET AD AGENDVM BINOS, EOSQVE
 IMMANES COLES IN FODINIS, VT AQVARE POSSINT
 EOS, QVI VEL VIAQVARVM, VEL EQVORVM IN
 GIRVM ACTORVM, PROMOVENTVR-

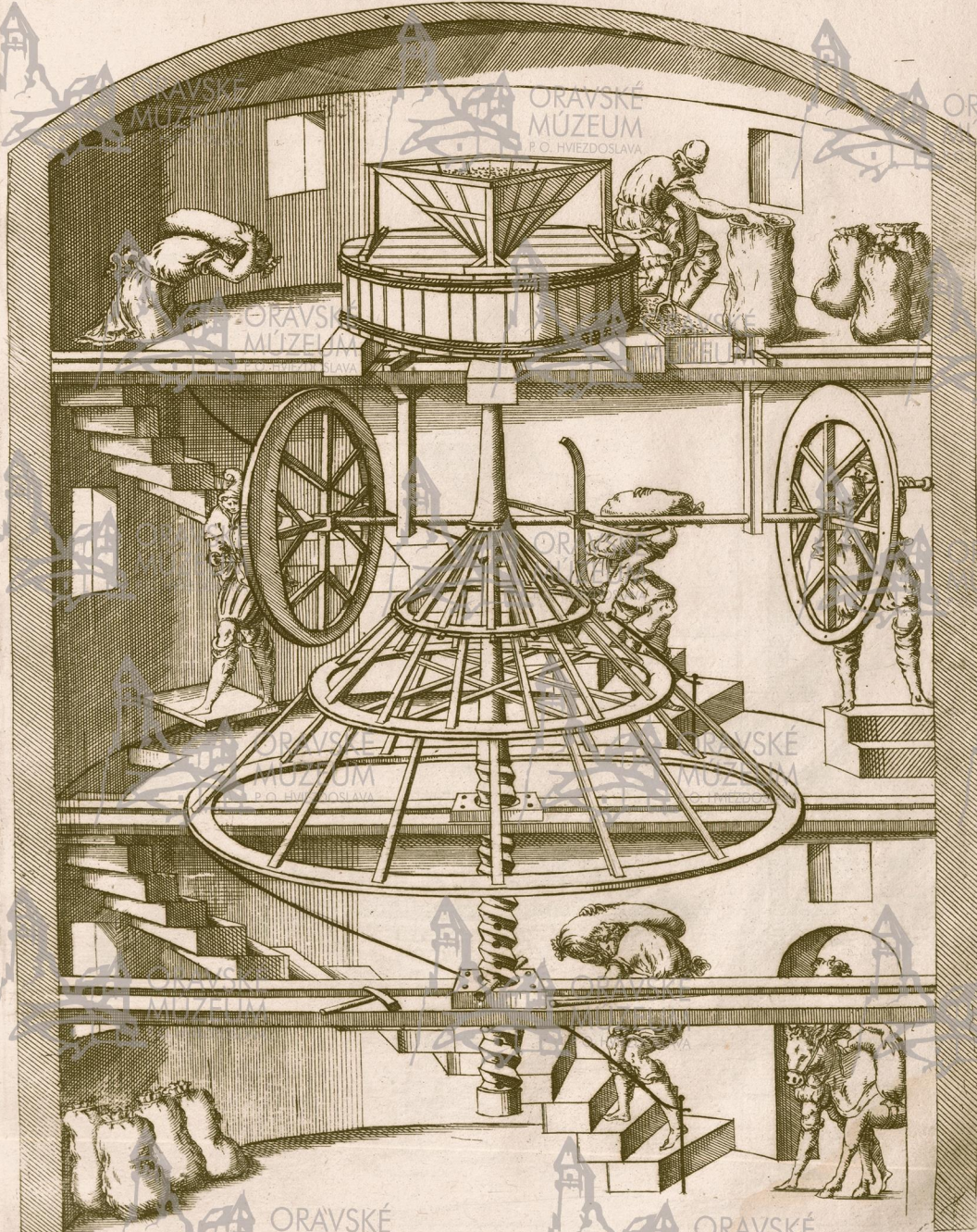
13
 PLOSTELLI GENVS NOVVM, QVO VNIVS HOMINIS
 OPERA, LOCO AEQVATO, VEL ACCLIVI, TANTVM POTEST
 FERENDO ONERI, QVANTVM DVO VEL TRES
 QVO CVNQVE ALIO MACHINAMENTO-

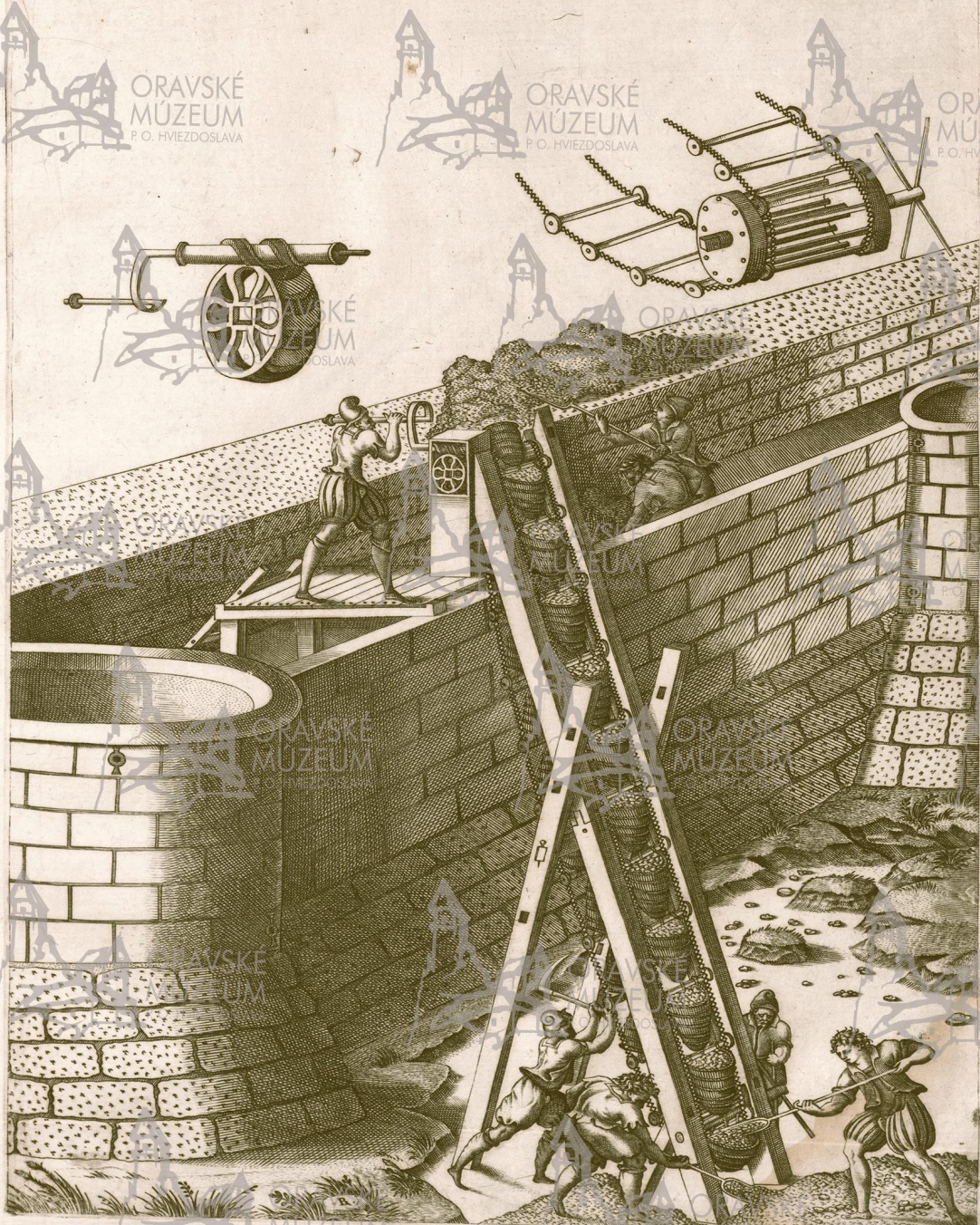
20
NOVA FORMA MOLETRINARVM, QVIBVS PARVA
HOMINVM MANV TANTVMDEM PARVE PENÈ
REDDETVR QVANTVM DVABVS ALIIS MOLETRINIS
VEL VENTO, VEL AQVA CIRCVM ACTIS, SVPPEDITA-
RI SOLET.

NOVA MOLENDI RATIO. QVA DVORVM HOMINVM OPERA,
CITRA AQVARVM AVT VENTORVM VM TANTVM FARINA
TRITICI DEPRO MITVR. QVANTVM APTO LOCO AQVIS
AVT VENTIS ABVNDÈ SVPPETENTIBVS, SOLET

MACHINA NOVA EGERENDA TERRA E FOSSA
 EXIGVO SVMPITV ET OPERARVM NVMERO ET EX
 EA TERRA DVCENDO VALLO INTRA MVROS APTA

57
 ARTIFICIVM NONDVM VVLGATVM COLLOCATVM IN
 SENTINA NAVIS, QVA ADMITTITVR AQVA MARIS,
 QVA MOTV NAVIS AGITATA, ROTIS IMPVLSIS
 ET LIBRATIS, ITINERIS CONFECTI SPACIVM
 EXAGTE DEFINIT.

